Библиотека ЛОВДИВ
Инв.№ 142 1946

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДѢЛИЕТО И ДЪРЖАВНИТѢ ИМОТИ
ИНСТИТУТЪ ЗА ЗАЩИТА НА РАСТЕНИЯТА

СЛЕДЪ КАТО ПРОЧЕТЕШЪ ТОВА УПѫТВАНЕ, ПРЕДАЙ ГО НА ПРИЯТЕЛИТѢ СИ, ЗА ДА ГО ПРОЧЕТАТЪ И ТѢ

УПѫТВАНЕ № 13
(Второ издание)

ГЛАВНИТѢ ПО ОВЕСА И ЛѢКУВАНЕТО ИМЪ

Отъ всички болести по овеса най-много вреди причиняватъ главнитѣ. У насъ мѫчно може да се намѣри нива съ овесъ, която да е съвсемъ чиста отъ главня, а не сѫ рѣдки случаитѣ, особено презъ известни години, когато главнивитѣ растения се мѣрятъ по брой съ здравитѣ.

При заразенитѣ съ главни растения намѣсто зърна въ метлицата се образуватъ купчинки отъ черъ прахъ, като стритъ вѫгленъ, отъ кѫдето и самата болесть води името си. По овеса има два вида главни, които много си приличатъ и които се срѣщатъ навсѣкѫде у насъ. При първата отъ тѣхъ не само зърната, но и всичкитѣ плѣви на метлицата „главнясватъ“ (обръщатъ се на черъ прахъ), тъй-че, тази главня праши при разклащане. Тази главня се нарича **праховита главня**. При втората главня пъкъ само зърната и обвиващитѣ ги плѣви „главнясватъ“, а външнитѣ плѣви се запазватъ и не позволяватъ на главнята да праши. Ето защо, за разлика отъ първата тази главня се нарича **покрита** (вижъ картината на следващата страница).

Главнитѣ по овеса, както всички други главни и повечето отъ болеститѣ по растенията, се причиняватъ отъ паразитни гѫбички, прилични на плесенитѣ. Тѣхнитѣ тънки нишки (мицели) се развиватъ вѫтре въ овесеното растение и смучатъ соковетѣ му, като разрушаватъ зърната заедно съ плѣвитѣ и ги обръщатъ на главня. Черниятъ прашецъ, отъ който се състоятъ главнивитѣ зърна, не е нищо друго, освенъ семенцата (споритѣ), съ които тѣзи гѫбички се размножаватъ. Тѣзи семенца се наричатъ **спори**. При праховитата главня споритѣ се носятъ отъ вѣтъра и попадатъ върху съседнитѣ здрави овесени метлици, а при покритата тѣ се разпръсватъ чакъ при вършитбата и се налепватъ по здравитѣ зърна. Когато това овесено семе, по което има спори отъ главня, се засѣе, заедно съ него покълватъ и споритѣ. Тънкитѣ имъ кълнове проникватъ въ младитѣ овесени растения и продължаватъ да

се развиватъ заедно съ тѣхъ, като достигатъ най-после чакъ до метлицитѣ имъ. Такива овеси на нова смѣтка ставатъ главниви.

Отъ казаното е ясно, че има ли въ нивата главниви растения, тогава и семето, получено отъ сжщата нива ще е за-

1) праховита; 2) покрита главня по овеса; 3) спори отъ праховита главня силно увеличени; 4, 5 и 6 покълнали спори

разено съ спори отъ главнитѣ и това семе на следващата година ще даде пакъ главнивъ посѣвъ. Споредъ това, какво ще бжде времето при посѣването му, отъ едно и сжщо заразено семе може да се получи повече или по-малко, даже и никаква главня. Стопанинътъ, обаче, не трѣбва да разчита на това, тъй като не може да се знае, какво ще бжде времето при поникването на овеса, а ако то се случи да е благоприятно за главнитѣ, тогава дори отъ слабо заразено семе може да получиме силно главнивъ посѣвъ. Ето защо, искаме ли овеса ни да бжде чистъ отъ главня при всѣкакви условия, ние трѣбва непремѣнно да лѣкуваме семето.

Лѣкуването на семето може да се извърши по 3 начина

1. **Мокръ начинъ** — семето се кисне опредѣлено време въ лѣковитъ разтворъ. Следъ това бърже се изсушава и може да се сѣе.

По този начинъ добро обеззаразяване на семето може да се получи съ различни лѣковити разтвори, отъ които сж изпитани у насъ и могатъ да се препоржчатъ следнитѣ:

а. Формалинъ — 1 часть търговски формалинъ (40%) 300 части вода — 20 минути киснене;

б. Калиматъ Б—1 кгр. отъ препарата + 200 литри вода — 30 минути киснене;

При това третиране трѣбва семето да се покрие отъ течностьта, като първоначално семето се разбърква въ последната.

2. **Полумокръ начинъ** — семето се смѣсва съ поконцентриранъ лѣковитъ разтворъ. У насъ е изпитанъ и може да се препоржча **формалинътъ.** Въ този случай се употрѣбява 1 часть формалинъ (40%) + 100 части вода и отъ този разтворъ се взема 4 литри за 100 кгр. семе. Размѣсването на семето съ разтвора става най-лесно и най правилно въ апаратитѣ за напрашване на семената (лотри), като се внимава да не изтича часть отъ течностьта навънъ. Въртенето на сандъка трѣбва да се извършва въ началото по-бързо, а после бавно и равномѣрно. 7—8 минути въртене е достатъчно. При този начинъ на лѣкуване семето поема изцѣло течностьта и остава почти напълно сухо.

3. **Сухъ начинъ** — семето се напрашва съ опредѣлено количество лѣковитъ прахъ. При това напрашване трѣбва прахътъ правилно да се разпредѣли по повърхностьта на семената, а това става чрезъ апаратитѣ за напрашване, които се употрѣбяватъ за напрашване на пшеничното семе, като сандъкътъ на апарата не се пълни повече отъ половината, прибавя се съответното количество прахъ и се върти бавно и равномѣрно поне 5 минути.

Отъ сухитѣ срѣдства изпитани у насъ, могатъ да се препоржчатъ слѣднитѣ:

а. Абавитъ Б при доза 300 грама прахъ за 100 кгр. семе.

б. Тилантинъ-Церезанъ при доза 500 гр. прахъ за 100 кгр. семе.

в. Т. В. 910 – при доза 250 гр. прахъ за 100 кгр. семе.

При обеззаразяването по мокъръ и полумокъръ начинъ, обеззаразеното семе трѣбва да се поставя слѣдъ изсъхването му въ чисти или обеззаразени сждове, защото е възможно и повторно заразяване. При сухото обеззаразяване напрашеното семе може да се насипе пакъ въ сжщитѣ чували, безъ да има опасность отъ вторично заразяване.

При обеззаразяването на семето съ формалинъ, за да бжде то успѣшно, стопанинътъ трѣбва да помни още и слѣднитѣ работи:

1. Търговскиятъ формалинъ, който се продава въ дрогерии и аптеки, трѣбва да се държи винаги въ запушено шише, иначе бърже извѣтря. Да се пазятъ ржцетѣ и дрехитѣ отъ него, понеже ги разяжда. Разреденията формалинъ, обаче, е безвреденъ за дрехитѣ.

2. Да се спазва точно пропорцията на разреждането, тъй като може да се повреди семето.

3. Търговскиятъ формалинъ винаги трѣбва да бжде бистъръ, безъ да плува въ него бѣла мжтилка.

4. Да не се държи дълго време лѣкуваното семе, а да се засѣе часъ по-скоро щомъ като изпръхне до толкозъ, че да не се залепватъ зърната едно за друго. Отъ такова семе трѣбва да се хвърля около $^1/_5$ повече на декаръ, отколкото отъ сухото, тъй като е поело влага и е по-тежко. Ако пъкъ по една или друга причина стопанинътъ не може да засѣе лѣкуваното съ формалинъ семе веднага, той трѣбва да го изсуши по възможность по-бързо, като го разстели на много тънъкъ пластъ и често го прехвърля. Бавното и продължително сушене на лѣкуваното съ формалинъ семе може да унищожи голѣма часть отъ кълняемостьта му.

5. Формалиновъ разтворъ, останалъ отъ предишния день, да не се употрѣбява пакъ на следващия, тъй като гжстотата му се е измѣнила и не действува добре на семето.

6. Остане ли отъ лѣкуваното семе незасѣто, то може слѣдъ като се изсуши хубаво, да се употрѣби безъ опасность за храна на добитъка, тъй като формалинътъ не оставя върху семето траенъ отровенъ остатъкъ, както правятъ другитѣ лѣкарства противъ главнитѣ (синь камъкъ, тилантинъ, порзолъ и др.)

Д. Додовъ

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА